ЧЫЛА ЭЛЛАСЕ ПРОЛЕТАРИЙ-ШАМЫЧ, УШНЫЗА! Ленин-Сталин паша верч кучедалаш ямде лий!



ВЛКСМ МАРОБКОМЫН ОРГАНЖЕ

ГАЗЕТ АК: идалыклан 2 т. 16 ыр. пел ийлан 1 т. 8 ыр.



РЕДАКЦИИЫН КАҤАШЫЖЕ

ПИОНЕРСКИЙ АКТИВЛАН ПАШАМ КУЗЕ ЫШТЫМАН

Паша планым ыштыме нерген

Шуко отряд советын председательже-шамыч планым шкетынак ыштат. Йоча-шамычлан келша але ок келше—нунылан садак. Мо вуйышкыжо пура, тудым возен шында.

Отряд планым ыштыме деч ончыч пионер-шамычын интересыштым пален налаш кӱлеш.

Отряд советын посна членже-шамычлан ик звенам надыв, нунын дене отряд паша нерген кутыраш кӱлеш. Пионер-шамыч шуко каҥашым каласат. Тыге отряд совет интересный планым ыштен кертеш. Тиде план варажым отрядын сборыштыжо пеҥгыдемдалтеш.

Планым тылзылан ышташ гын, сайрак лиеш. Планыште кӧлан могай паша пуалтеш да шуктышаш жапым ончыктыман.

Отряд советлан мом ыштыман

Отрядыште чыла пашамат совет вуйлата. Тудо звена пашаланат, кружок-шамычын пашаштланат да пионер-шамычын сай тунеммышт верчат отвечая.

Надежда Константиновна Крупская пионер-шамычлан возымо письмаштыже шке отрядыште гына петырналт шинчаш огыл, общественный паша шке ендам ончыкташ каҥашым пуэн.

Шуко пионер-шамыч Надежда Константиновнан кӱштымыжӧ семын ыштат.

Звена дене колхозын чомажым шефыш налытат, Всесоюзный ял озанлык выставкылан ямдылат, Йошкар Армийлан имньым куштат. Вет темдан отрядда колхозлан пырдыж газет лукташ полшен, шагал тунемше-шамычым туныктен, лудмо пӧртым сӧрастарен, колхозник-шамычлан спектаклым шынден кертеш.

Южо отряд совет тыге ышта. Советышке „плохо" отметкан пионерым конден йошкаргымеш вурсат, вара туд деч „сайын тунемаш тӱҥалам" манын мутым пуаш йодыт.

Тыге ышташ огеш лий, тиде—йоҥылыш.

Мутлан, пионер географий дене вараш кодаш тӱҥалын. Советын заседанийжым вучыдеак член-шамычлан классым пӧктен шуашыже полшаш кӱлеш. Географий дене сайын тунемше пионер деч тудлан полышым йодман. А вурсымо нымаят сай ученик лияш огеш полшо.

Отряд советлан сай да отлично тунемшаш верч тунемше-шамыч коклаште социалистический соревнованийым шараш тыршыман.

Отряд советлан пионер-шамычлан общественный пашам пуман. Но тидыже нымаят тунеммашке энгекым ынже кондо.

Отряд совет тӱшкан кино ончымашым, экскурсийым коштмашым, международный положений нерген да капиталистический эллысе пионер-шамычын илышышт нерген кутырмашым ышта.

Тидлан отряд советлан сай докладчик, лектор, агроном, учитель, врач да комсомольский ден партийный пашаеҥ-шамыч дене кыл кучымашым пеҥгыдемдыман. Колхозыштыда, мутлан, армий гыч толшо командир, але йошкарармеец-шамыч улыт. Нуным те оборонный значок-шамычлан нормо-шамыч сдатлымашым ышташ йодын кертыда.

Отряд совет—звеньевой шамычын школышт

Советыште звена вожатый-шамыч сайын паша ышташ тунемыт.

Мутлан, отрядной сборышто чыла пионер-шамычлан БГТО значоклан нормо-шамычым сдаватлаш пунчалме. Тидлан ончыч звена-шамыч коклаште ямдылалтман. Звена вожатый могай нормо-шамыч сдаватлышашым огеш шинче гын, кузе тудо шке звенажым ямдылен кертеш? Тудлан чыла нормо-шамычым шинчыман.

Садлан отряд совет звеньевой-шамычым иктыш поген, кузе сдатлаш ямдылалтме нерген нуным туныкта. Ончыч нормо-шамычым звеньевой-шамыч шке сдаят.

Пионер-шамыч пайремлан у муро-шамычым тунемаш, але тӱшкан почеламутым лудаш ямдылалтнешт. Тидлан звеньевой-шамыч отряд советыште ямдылалтыт, мурым тунемыт, вара звенашке каят.

ВАШКЕ КУАНЫМАШАН ПАЙРЕМ ШУЭШ



Йошкар-Ола 4 №-ан школын VII-ше „А" классыште тунемше Голин Виктор комсомолын юбилейжылан пӧлӧкым—авиамодельым ямдыла.

Фото М. Чуршуковын.

12 пионер комсомолыш пуреныт

Йыван-Сола кыдалаш школысо сай да отлично тунемше 12 пионер-шамыч комсомолын юбилейже вашеш Ленинский комсомол радамыш пуреныт.

Поликарпов Павел.

Кужэнер район.



Йошкар-Оласе 6-шо номыран кыдалаш школышто отлично тунемше-шамыч школыш толыныт. Шола гыч пурлашке: Звестова, Ершова, Арбузова, Никулин, Щербакова, Гладкова.

Фото М. Чуршуковын.

Фотоальбомым ыштен ямдылен

Коҥганур пелэ кыдалаш школысо (Кужэнер район) 3-шо номыран пионер отряд Ленинско-Сталинский комсомолын XX идалыкшылан фотоальбомым ыштен ямдылен.

П. К.

„Отлично" отметке дене вашлийыт

Мый изинекак математик предметым поснак чот йӧратем. Садланак математик предмет дене пырля моло предметымат эре отлично тунемам. Почеш кодшо йолташем-шамычлан эре полшем. Тиде комсомолын XX идалыкшылан мыйын пӧлӧкем лиеш.

Галкин Пӧтр,

Роҥго район, Кужмарий ял совет, Шуда сола ял.

* *

Веденькин Аркаш ден Соловьев Вася кодшо ийыште 5-ше классым похвальный грамота дене пытареныт. Тенийт нуно 6-шо классыште чыла предмет денат отлично тунемыт. Мӧҥгӧ пумо пашам эре шуктен толыт. Шеҥгелан кодшо тунемше-шамычлан полшат.—Отлично тунеммына комсомолын 20-шо идалыкшылан мемнан пӧлӧкна лиеш,—маныт Аркаш ден Вася.

Веденькин Поликар.

Юбилейым кум оборонный значок дене вашлиеш

Кужмарий пелэ кыдалаш школын VII классыштыже тунемше Чермазов Алеша физкультур дене кӱрылтде заниматла.

Алеша БГТО, ГСО, ЮВС значок-шамычлан нормым сдатлен. Адак ПВХО значоклан нормым пуаш ямдылалтеш.

Загайнов Вачий.

Юледӱр села, Роҥго район.

Йыванын пӧлӧкшӧ

Весьшӱргӧ пелэ кыдалаш школышто тунемше Соловьев Йыван балалайкым ыштен. Балалайке дене тӱрлӧ муро-шамычым пеш сылын шокташ лиеш.

Тимофеев А.

Морко район.

90

КАЛЫКЫМ ПРЕДАТЛЫШЕ-ШАМЫЧ

Лондонышто окопым кўнченыт. Гусеничный трактор-шамыч кугу да кужу стволан пушко-шамычым шупшыктеныт. Шуко склад-шамыч ончылно „тыште противогазым пуэдат", манын возыман кагаз ластык-шамыч кеченыт. „Флот кредалаш ямде", манын радио увертарен. Тиде пўтынек Лондонышто (Англия) лийын.

Тыгаяк тўс Парижыште (Франция) лийын. Электричество дене пеш сайын волгалтше Парижын уремже-шамыч йўдым кенета пычкемышалтыныт. Уремлаште вооруженный отряд-шамыч каеныт. Нуно сборный пунктыш вашкеныт, тужечын—вокзалыш, а вокзал гыч северный границыш кайшашлык улыт улмаш. Пашазе, врач, служышо-шамычат вокзалыш вашкеныт. Ен-шамыч фашистский янлык кашак кержалтме деч шке родинаштым аралаш кугу ўшанымаш дене каеныт.

Париж ола гыч югышкыла Лион, Борнео да Марсельыш каймe корно дене автомашина, грузовик-шамыч кудалыныт. Тиде Парижысе фабрикант, банкир да спекулянт кашак шке ешышт дене кудалыныт. Нуно германский самолет-шамыч Парижым бомбым кышкаш тўналыт, манын лўдын каеныт. Тыге кок европейский государство-шамычын столицыштышт тений сентябрь тылзыште лийын.

Тидым ончен, Англий ден Франций кернак фашизмылан отпорым пуаш ямдылалтыт, манын шонаш лиеш ыле.

Министр-шамыч калыным лўдыктылыт

Чын, мо лийшашым министр-шамыч велэ паленыт. Англий ден Францийын правительствышт фашизм ваштареш кредалаш ямдылалтын огытыл улмаш. Нуно тиде военный лўшкымашым шкеныштын элысе калыкым лўдыкташ тарватеныт.

Границылашке орудийым шупшыктымаш, окопым кўнчымаш, границышкыла салтак-шамычым колтылмаш—тиде чылажат калык коклаште кугун лўдмашым тарватышашлан ыштыме.

— Сар тўналеш гын, мемнан ўмбак бомбо-шамыч йўрла йогаш тўналыт, тунам вара мланна колымаш деч моло ок лий. Ме сар деч лўдына. Садлан тиде шучкылык деч вес изи государствым—Чехословакийым, але эше иктаж могай изи государствым пуэн утлаш лиеш,—манын Англий ден Францийын главарьышт ойленыт.

Тыге калыкым лўдыктылын, Чемберлен ден Даладье Мюнхеныш (Германия) кудалыныт. Тыште нуно Чехословакийым германский фашизмлан ужаленыт.

Мюнхенский келшымаш деч вара чыла пале лийын: мыняне господа-шамыч трус велэ огыл, а предатель лийыныт.

Молан нуно лўдыт?

Чемберлен ден Даладье капиталист кашакын приказчикше улыт. А капиталист кашак тыге шонат: „Сар тўналеш гын, кугу армийым ышташ кўлеш, пўтынь калыкым вооружатлаш кўлеш. Пашазе ден кресаньык-шамычын кидыштышт оружий лиеш гын, нуно Российысе пашазе ден кресаньык-шамычын примерышт почеш мемнан ваштарешат шогалын кертыт. Тыге бунтоватлат да советский властьым ыштат". Теве молан капиталист кашак, тыгакак нунын приказчикышт Чемберлен ден Даладье лўдыт.

Фабрикант ден банкир-шамыч революций лийме деч пеш чот лўдыт. Садланак нуно Испанийыште шемер-шамыч огыт сенге гын йöра ыле, манын чытырат, фашизмлан полшат.

Капиталист - шамычлан Гитлер молан кўлеш?

Нунылан Гитлер пашазе-шамычын революционный движенийыштым пызыралаш кўлеш. Капиталист кашак шкеныштын Гитлер лиймым пеш вучат. Нуно окса мешакыштым аралаш, пашазе классым эше чот эксплоатироватлаш полшаш Гитлерым вучат. Тидлан лийын капиталист кашак Испанийым да Чехословакийым велэ огыт ужале, нуно пўтынь элын интересыжым предатлашат ямде улыт.

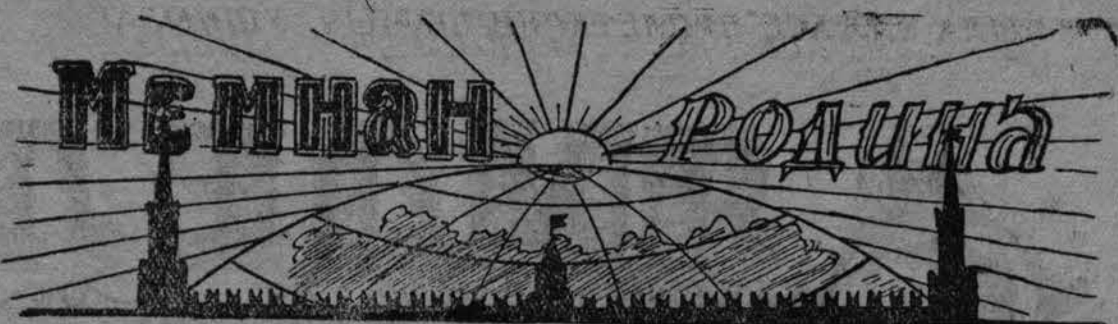
Шучко да вўран сар мўндыр огыл. Германский фашизм, адак тыгыде янлык кашак—Польша ден Венгрий Чехословакийым пайлыме дене велэ огыт серлаге. Нуно колонийым йодаш тўналыт. А колонийым Англий ден Франций сар деч посна огыт пу.

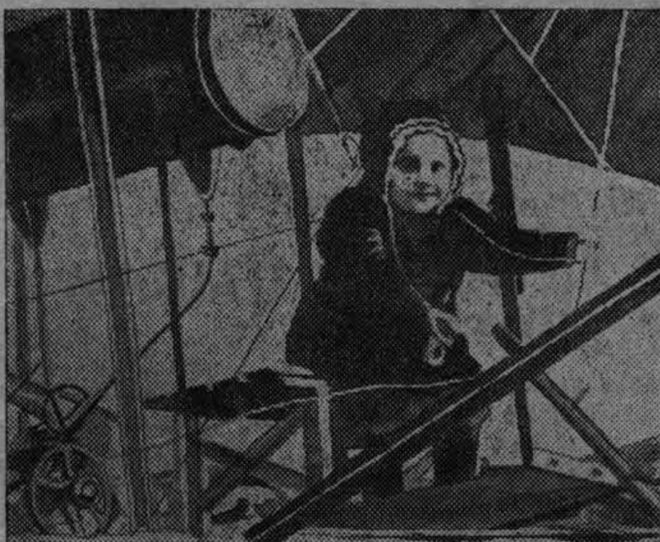
* * *

Мемнан Совет Ушем велэ тыныс илыш верч, пўтынь шемер калыкын интересше верч пенгыдын шога. Социалистический родина ўмбак тушман кашак кержалташ тоштыт гын, нуно шикш-пуракын шалатылтыт.



Республиканский Испанийыште. Тиде снимкыште Каталонийыште улшо ик ола ончыкталтеш. Олам итало-германский самолет-шамыч бомбардироватлен шалатеныт. Союзфото.





Сўратыште: ВАЛЕНТИНА ГРИЗОДУБОВА изи улмыжо годым. Тудо ачажын конструктироватлыме самолетын пилот шичме вершке кўзен. Тиде жапыште тудым фотографироватлыме.

„За отвагу" медаль нерген

СССР Верховный Советын Президиумжо „За отвагу" медальым учредитлыме да медаль нерген Положенийым утвердитлыме нерген указым луктын.

„За отвагу" медаль дене Совет Ушемын тушманже ваштареш кучедалмаште, государственный границым аралыме годым, але шпион, диверсант, моло тушман ваштареш кучедалме годым личный мужество да отваге ыштымылан РККА-н, Военно-Морской Флот да пограничный охране Войскан рядовой, командный ден начальствующий составын военнослужащий-шамычше наградитлалтыт.

ГЕРОИНЯ-ШАМЫЧ ХАБАРОВСКЫШТО УЛЫТ

17 октябрьыште „Родина" самолетын экипажше пароход дене Хабаровск олаш толын.

Свобода площадеш 100 тўжем енган митинг лийын, тушто пўтынь экипаж выступатлен.

Митингыш погынышо-шамыч пеш кугу куанымаш дене Сталин да Ворошилов йолташ-шамычлан саламым колтеныт.

* * *

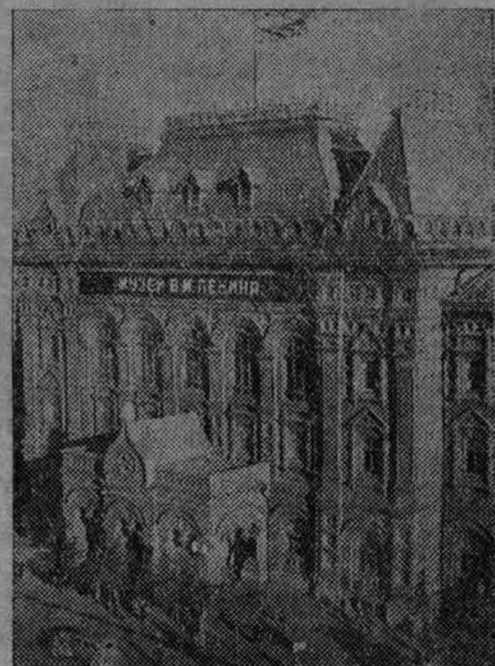
„Союзкинохроника" „Родина" самолетын героический экипажше нерген лўмын выпускым ямдыла. Фильмыште героиня-шамычын корныштым, Кербыште, Хабаровскышто вашлиймашым, Хабаровскысо Йошкар Армий Пöртыштö торжественный погынымашым да Москваш шумеш пўтынь корным ончыкта.

Гризодубова, Раскова да Осипенко йолташ-шамычын ойлымышт пленкыш возалтыт.

Пич пыл ден лум вошт

17 октябрьыште 17 час 20 минутышто „СССР ВР—53" аэростатеш кок самырык воздухоплаватель - комсомолец В. А. Неверов ден Г. И. Голышев кужу жап тренироватлен чонгешташ каеныт.

18 октябрьыште 15 час 03 минутышто аэростат Ижевск районеш (Удмуртский АССР) сайынак волен шинчын. Тудо южышто 12 час 46 минут лийын.



Москва. Ленин музейын пöртшö.

„За боевые заслуги" медаль нерген

СССР Верховный Совет Президиум тыгак „За боевые заслуги" медальым учредитлыме да тудын нерген Положенийым утвердитлыме нерген указым луктын.

Тиде медаль дене РККА, Военно-Морской Флот да пограничный охране Войскан рядовой, командный ден начальствующий составын военнослужащий-шамычше да тугак Советский государствын тушманже-шамыч ваштареш шке илышыштым чаманыде кучедалше РККА, Военно-Морской Флот да пограничный отряд Войскаште шогыдымо енг-шамычат наградитлалтыт.

Активым сайлышна

Шукерте огыл ме отрядной сборым эртарышна. Сборышко 32 пионер погыненыт ыле. Отряд совет председательлан Гаврилов Эчаным сайлышна.

Эчанын примерный пионер улмыжым уло тунемше-шамычат палат. Тудо отлично тунеммыжлан шуко гана премироватлалтын. Вараш кодшо тунемше-шамычлан молым поктен шуаш полшымашым Эчан ик эн тўнг задачылан шотла.

Романов Никита.

Морко, Семи-сола тўналтыш школ.

ЎШАНЛЕ АКТИВ

Сентябрь тылзыште ме шкенан пионерский активнам угыч сайлышна. Ончыч отряд советын тошто председательже Петухов Йыван отчетым ыштыш. Тудын деч вара шуко пионер-шамыч отрядын пашаже нерген ойлышт.

Угыч отряд совет председательлан сайын тунемше Ешмеков Петям сайлышна.

Отряд совет пашам план почеш сайын ышта. Чыла пионер-шамыч сайын тунемшаш верч ваш-ваш соревноватлат. Пионерский пусакнамат пеш сайын сöрастарен улына.

Отрядысе пырдыж газетна жапыштыже эре лектын шога. Редакторлан сайлыме Васин Андрюша газетеш пионер-шамычын илышыштым, ваш полышкалмыштым, сайын тунемше-шамычым моштен ончыктен шога.

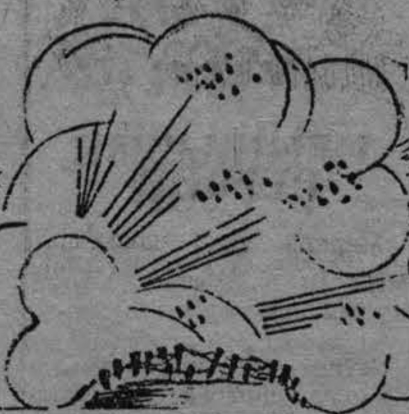
Кутузов Миша ден Куклин Миша.

Тошто-Тор'ял кыдалаш школ.

ЛЕНИНСКО-СТАЛИНСКИИ КОМСОМОЛ НЕРГЕН

ПИОНЕРСКИИ СБОРЫШТО КУТЫРАШ







Петькан ойлымыжо

Д. Фурмановын „Чапаев“ повесть гычше отрывке

Йоча - шамыч, те Чапаевын тале йолташыже, лӱддымӧ герой-боец Исаев Петькам шарнеда.

Кызыт ме Петькан илен гыч кузе шкенжым да шке красноармеец - йолташыже-шамычым утарымыж нерген ойлымыжым печетлена.

Кутырышо йыр эре шыгыр да шыгыр лиеш. Петька пеш сайын колыштын. Кунам тудлан кокыралташ кӱлеш улмаш гын, тудо умшажым копаж дене петырен, олым йымак эше кӧргышкырак пурен да тушто ала кузе, палаш лийде, кокыралтен. Пычкемышыште тудын йылгыжше шем шинчаже пырысын гай волгалтын. Чапаев ойлен пытарен велэ, Петька тудын могырыш ончалын да капге савырнен—тудын ала-мом ойлымо шумыжо пале лийын.

— Мый теве... ойлем?— тудо Чапаев деч йодын.

Но тудыжо нимом пелештен огыл да ӧршыжым ниялтен.

— Мый гын теве, Петька шуен,—Дон дене, луаткандашымышыште... Мемнам, иктаж коло енгым казак-шамыч сарайыш петырышт. Эрдене, маныт, онченa, кӧ темдан коклаште большевик. А ода ойло, ме тендам чыладамат большевиклан шотлена. Ик манаш, капут лийына. Шинчена, нуно мемнам, сволоч-шамыч, лӱат... Ме онгам эркын-эркын чик да чик, чик да чик—а вет рожым ыштышна... Мый нунын коклаште эн изи улам. Лек, маныт, тый первояк, а логалат гын, мемнам ит ойло... шке, мый шкет пуренам... манын каласе. Часовойым коранде, кӱй дене ик ганаште. Ну тушто шке ужат... Ик манаш, мый лектым. А йӱдшӧ, тачысе гай мо,—йӱр йӱреш, а пычкемышыже, пычкемышыже... Мый эркын йолым чыкен ончышым — нимат ыш лий... Вачем куптыртышым... вуйым, кидым луктым, вес йолым луктым... Ончем—младышште улам, сарай гыч тӱжвак лектынам, а угылышто—часовой шога... Мӱшкыр дене шуйнен возым, шонем... эн первояк тудым палашлан нушкаш кӱлеш— енгже коштеш але шинча... Вот лавыраште, шукш семын, иям, а моло-шамыч вуйым луктынит да ончат...

Тудо шинча да вуйжым кумык ыштен, ала мала шонем... Йолташ-шамычем с а р а й гыч кермычым пуышт, тудым нальым, нушкын мийышым да так тудым пылыш тӱнг гычшӧ шелын пушым! Младыш керылте, чот сырен, кычкыралашат шинчен огыл ала-мо... А мый тудым адак иктаж ныл гана шелын пушым—вӱржат шыжалте, амырген пытыш... Ме чумыр артельге лекна, сарайже тӱрыштӧ ыле... Ме чылан нушкын-нушкын кайышна, нуно мемнам нигузе шижын ышт керт... Шкенан-шамыч деч кужеч ойырлымынам ш а р н е н а ыле, нуным муна... Э-эх, вет лӱдмашат лие!

— Лӱдмаш, лӱдмаш шот дене, а вот илыше кодын улыда,—Чапаев пелештыш.

— Илыше кодын улына!—Петька сайын колыштмылан куанен пенгыдемдыш.—Да чыланат илена—тыге артель дене нушкын толна... Чыным ойлем!..

— Ӱшанем,—воштылал е Чапаев.

Петька адакат кидше дене умшажым петырыш да олымышкыла кок-кум гана кокыралтыш.

ЖИТОМИРЫМ ДАЕШЬ!

Павыл Корчагиным тудын йодмыжо почеш Буденныйын Первой конный армийышкыже кусареныт.

Буденновец-шамыч белополяк кашакым Житомир ола гыч кырен луктыт. Олам наяме.

П а в ы л Корчагин йолташыже дене пырля вич тӱжем утла революционер-шамычым тюрьма гыч утара.

Николай Островскийын „Вурс кузе шуаралтын“ роман гычше отрывке

Эскадрон-шамыч Житомир воктен йыр шарленыт, ырыше имньышт ончыко чымат, сабле-шамыч йылгыжыт.

Мланде чытырналте, имне-шамыч шӱлештыт, боец-шамыч ӧртнер онгыш йолышт дене чот энгертен шогалыныт.

Йол йӱмалне мланде писын-писын куржеш. Адак сатан кугу ола дивизий ваштареш вашка. Первой сатым эртен кудальыч, ола покшек пурышт да колымаш гай лӱдмашан, шучкын „даешь!“ кычкыралме йӱк южышто шергылт кайыш.

Нигуш пураш ӧршӧ поляк-шамыч ваштареш кредалаш ыштат пиж манаш лиеш. Верысе гарнизоным лаштыртыме.

Корчагин имне шӱ дек лап лийын ончыко чыма, Павыл воктен вычкыж йолан шем имне ӱмбалне Топтало кудалеш.

Павылын шинча ончылнызак ик тале буденновец пычалым ваче дек налын шуктыдымо легионерым чаманыде р у а л шуыш.

Таганан имне йол-шамыч мостовойысо кӱйым шергылтарен ончыко чымат. Кенета урем лукышто—пулемет, лачак корно покшелнак. Пулемет воктен канде мундиран, ныл лукан конфедераткан кум енг пӱгырнен шинчыныт. Нылымыше енгжын шӱшаштыже шӧртньӧ жгут кишкыла кагырын коеш. Тудо кудал толшо-шамычым ужын маузержым ончыкыла шуялтыш.

Топталоат, Павылат имньыштым чарен ышт керт, пулемет ӱмбак илаш-колаш кудал мият. Корчагин ӱмбак офицер лӱен колтыш... Ыш логал... Шӱргӧ воктен пуля пӧрт кайыкла шӱшкен эртыш. Имне онг дене тӱкен сӱмырымӧ поручик кӱ ӱмбаке вуйжо дене шунгалтын, кумык пурен возо.

Пулемет тунамак шучкын, вашкен тототлаш тӱнгале. Лу дене ошым шӱлыш пӱшкылмо дене Топтало шем имньыж ден пырля йӧрльӧ.

Павылын имньыже орышо гай лийын кок йола шогале, лӱдын нерже дене чот корген, колышо енг-шамыч гоч тӧрыштен, пулемет вокteнысе енг-шамыч ӱмбак керылте, шашкат ты манмеш йылгыжалтын ныл лукан кандаш фуражкым пӱчкын пурыш. Вес енгын вуйыш керылташ сабле уэш нӧлталте. Но шокшештше имне ӧрдыжыш тӧрштaлтыш.

Курыкысо шурген йогышо энгер семын эскадон урем лукыш толын пурыш, сабле-шамыч южышто йолгат.

* * *

Тюрьман кужу, ангысыр коридорлаштыже йӱк-йӱан шергылтеш. Ындыралтше, пытыше чуриян енг-шамычым тич шӱшкын шындыме камерлаште пудыранымаш кая. Олаште—сар, тиде эрык, тиде ала кужеч толшо шкенан енг-шамыч улыт. манын ӱшанаш лиеш мо?

Ынде кудовечыште лӱйкалат. Коридор мучко енг-шамыч куржыт. Кенета шӱмеш логалше мут, каласен мошташ лийдыме сай йӱк: „Йолташ, лек“.

Изи окнан тӱкылмӧ омса деке Павыл куржын мийыш, окнашке иктаж лу енг наре керылт ончат. Кӧгӧным приклад дене шыдын перен колтыш. Адак да адак.

— Чыте, мый тудым бонбо дене шалатем,—Миронов Павылым чарыш да кӱсен гычше гранатым шупшын лукто.

Взводный Цыгарченко гранатым шупшын нале.

Стоп, ушет каен мо? Сечас сравочым кондат. Кушто пудырташ ок лий гын, сравоч дене почына.

Коридор мучко наган дене тӱкален орол-шамычым кондат. Шӱкшӱ вургеман, лавра чуриян, мучашдымын куаныше енг-шамыч коридор тич темыч.

Лопка омсам почын, Павыл камерыш куржын пурыш.

— Йолташ - шамыч, те эрыкыште улыда. Ме—буденновец - шамыч, мемнан дивизий олам сенген налын.

Ала могай, шортмо дене вӱдыжгышӧ шинчан ӱдырамаш Павылым шке шочмо эргыж гай ӧнталын, йӱкын шортын колтыш. Белополяк-шамычын кӱй пӧртыш петырыме да тачe эрла лӱен кышкымым але пиктен сакалымым вучышо вич тӱжем шымлу ик большевик адак йошкар армийын кок тӱжем политпашаенгжым утарымаш дивизийысе боец-шамычлан чыла трофей дечат шерге, чыла сенгымаш дечат шерге ыле. Шым тӱжем революционер-шамычлан пичкемыш йӱд кенгежымсе ош кечыш кенета савырныш.



Ленинско-Сталинский комсомоллан 20 ий.

Снимкыште: 1920 ийыште Царицынский комсомолец-шамычым польский фронтыш колтат.

Союзфото.

91

М. М. БЛЮМЕНТАЛЬ-ТАМАРИНА КОЛЕН

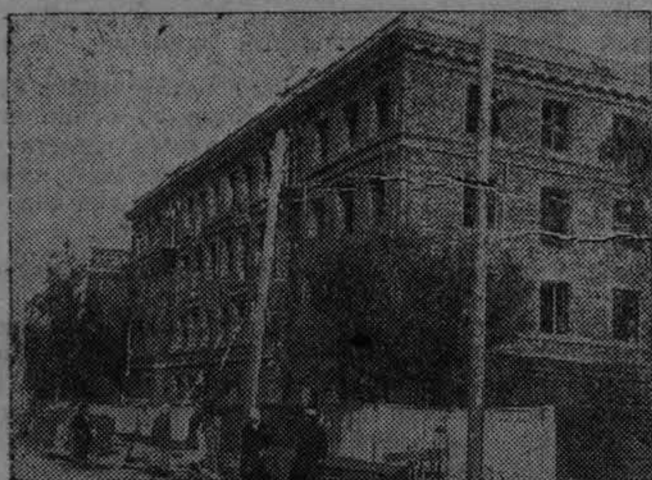
16 октябрьыште 17 часат 05 минутышто Москваш, Кремлевский больницеш, СССР калык артистка-орденоносец Мария Михайловна Блюменталь - Тамарина колен. Тудо 80 ийым илымекше нелын черланен колен. Колымаш русский театрын пеш чапле мастержын, пеш сай актрисан илышыжым кӱрлын.

Блюменталь - Тамарина 1859 ийыште Петербургеш помещик Каншинын конторыштыжо служитлыше кресаньык Михаил Григорьевич Климовын ешешыже шочын. 1875 ийыште ӱдырамаш гимназийым тунем лекмек, Петербургский университет пелен экзаменым кучен да домашний учительница лӱмлан дипломым налын.

1880 ийыште артист А. Э. Блюменталь - Тамаринлан марлан каен. Тиде деч вара чапле артист - шамыч дене палымеке, тудын сценыште модмо пашаш пижаш тыршымашыже л е к т ы н. 1885 ийыште, Москошто любительский драматический кружокышто участвоватлаш тӱҥалын. 1887 ий гыч театрлаште модаш тӱҥалын.

Кугу Октябрьский Социалистический революцийын первой кечыже гычак тудо шке искусствыжым социалистический строительстве пашалан пуэн.

1925 ийыште Мария Михайловналан РСФСР заслуженный артистка лӱмым, 1928 ийыште—РСФСР калык артистка, 1936 ийыште—СССР калык артистка лӱмым пумо. Русский театрын шарлымаштыже Блюменталь - Тамаринам кугу заслугыжлан правительство Ленин орден да Трудовой Йошкар Знамя орден дене наградитлен.



Йошкар-Олаш ыштална е 24 пачеран пӧрт. Фото М. Чуршуковын

КРУЖОКНА ПАШАЖЫМ ТӰҤАЛЕ

Арын пелэ кыдалаш школышто 3 октябрьыште ОСО кружокын занятийже тӱҥале. Первояк Сталин да Ворошилов йолташ-шамычын Осоавиахим да тудын значенийже нерген каласымыштым лончылышна.

Толшаш занятийлаште винтовкым да военный техникым тунемаш тӱҥалына. Тыге ме элнам аралаш йӧршӧ лийына.

Кушаков Зосим.
Морко район.

Ямдылалтыт

Весьшӱргӧ пелэ кыдалаш школышто (Морко район) тунемше-шамыч Великий Октябрьский революцийын XXI-ше идалыкшылан виян ямдылалтыт. Драматический кружок пьесым, хоровой кружок „Если завтра война“, „Конница Буденного“, „Песня о родине“, моло муро-шамычым ямдыла. Посна тунемше-шамыч почеламутым, мурым тунемыт.

Григорьев Виктор.

Природым эскерем

Мый природым эскераш пеш йӧратем. Каныш кече лиешат, чодрашке, пасушко лектам. Чодраште шӱшпык йӱк уке гынат, мланем садак весела.

Янлык-шамычын, кайык-шамычын илышыштым эскерен, шке дневникышкем эре возгалем.

Ягодаров Наум.
Ронго район, Келмак-Сола.

Тый шинчет мо.

ИЛЫШЫШТЕ ПЕРВОЙ

Первой янда завод-шамыч Российыште XVII-ше курымышто ышталтыныт.

* * *

Кӱсевысе шагат-шамычым эн ончычак XV курымышто ышташ тӱҥалыныт. Нунын формышт тӱрлӧ—муно гай, раковине семын, тумолеге форман лийыныт.

* * *

Педалян велосипедым первояк 1855 ийыште Францийыште ыштыме.

* * *

Тӱняште первой кинотеатр Парижыште 1895 ийыште почылтын.

* * *

Первояк радио дене кыл кучымашым русский физик А. С. Попов 1895 ийыште ыштен.

* * *

Первой автомобиль 1896 ийыште ышталтын.

* * *

Первой ртутный термометрым 1723 ийыште английский физик Фаренгейт ыштен.

* * *

Пу йыран графит карандашым первояк XVI курымышто ышташ тӱҥалыныт.

Экскурсий лие

Ме, Арын пелэ кыдалаш школышто тунемше-шамыч „Кугу ер“-ыш экскурсий дене мийышна. Тудо верыште могай растений кушмым пален нална. Тӱрлӧ растений, лышташ-шамычым поген улына. Тудын дене гербарийым ыштена. Адак к у р ы к ы н почвыжым ончышна. Экскурсий пеш келшыш.

Кушаков Зосим.



Анаграмме-шамыч

Мый тугай жап улам,
Эре толмем вел(э) вучат.
Кудалтет гын ик буквам,
Тамле кочыш мый лиям.

* * *

Лум ӱмбалне,
Лавраште мый улам.
Луд мӧҥгешла—
Кӱлеш годым кучылтат.

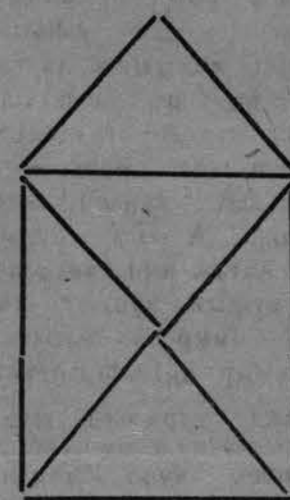
И. Федотов.

Тушто

Кайык огыл,
Муным мунча.

Соколов Степан.
Кӱшнур тӱҥалтыш школ.

Задаче



Йоча-шамыч! Те тыгай фигурым карандашым кагаз ӱмбач нӧлталде да ик линий гыч кок гана удыралде ыштыза.

МЕТАГРАММЕ

„А“ дене—кугурак ӱдыр
„О“ дене—элысе эҥер.

Яндулов Альберт.
У-Тор'ял район, 9 ияш.

МЕТАГРАММЕ

„М“ дене—кеҥежым шочеш,
„Р“ дене—вӱдыштӧ ила,
„Л“ дене — мландыште лиеш.
А кӧ улыт вара?

Семенов Васлий.
Руя-Сола ПКШ, Ронго район.

Лабиринт



Коля толын родыж дек.
Ятыр жапым эртарен—
Пыкше пурен тудын дек.
Могай корно ден эртен?

Токмурзин В.
Тат. АССР, Красный-Бор район.

Ответ-шамыч

(10 октябрьысе №-ым ончо)

ШАРАДЕ. Шыже.
ТУШТО. Муно.
МЕТАГРАММЕ. Кӱйын—шӱйын.

Тушто ден метаграммылан чын ответым колтышо-шамыч: Антипин Александр (Тор'ял район, Кузнеч ПКШ), Куклин Толя (Тор'ял район, „Олманур“ колхоз), Яндулов Альберт (Чобык тӱҥалтыш школ, 3-шо класс).

ВСЕСОЮЗНЫЙ ЯЛ ОЗАНЛЫК ВЫСТАВКЕ

СССР Верховный Советын 2-шо Сессийже Всесоюзный ял озанлык выставке нерген законым луктын.

Всесоюзный ял озанлык выставке СССР-ыште ял озанлыкын кугун ончык каймыжым да сталинский колхоз-шамыч ыштымашын кугу сеҥымаш-шамычыштым ончыктышашлык. Тиде социалистический ял озанлыкыште сеҥымаш-шамычым адакат чот шукемда.

Всесоюзный ял озанлык выставке нерген законым лукмаш колхозник - шамычым пеш чот куандарен. Выставкыште чапле сеҥымаш - шамычым ончыкташ почетный правам налшаш верч колхозник-шамыч эше сайын да эше чот паша ышташ тӱҥалыныт.

Выставкыште колхозник-шамычын эн сай пашаштым, эн интересныйым, социалистический колхоз пасу ударник-шамычын сеҥымашыштым, ончыл колхоз ден совхоз-шамычым, ял озанлыкыште механизацийшамычым (комбайным, тракторым, тулеч молымат) те ужында.

Чапле имне-шамыч, фруктовый пушенгыла, элысе знатный еҥ-шамычын куштымо сакыр ушменышт, субтропикысе бамбук-шамыч, тӱрлӧ янлык, Камчатке ден Дальвий Востокын кол поянлыкше, Папанинын ийын коштшо ий ӱмбалне улшо станцийже, адак молат—чыла выставкыште лиеш.

Выставкым да Моско олам ужмек,те Кугу Октябрьысе Социалистический революций деч вара кугу родинан тыге талын пеледмыжым пеш сайын пален налыда. Тыгай кугу сеҥымаш большевик партий да тудын вождьшо Сталин йолташ вуйлатыме дене ышталтын.

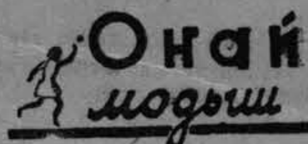
Выставкыште школьник-йоча-шамычын пашаштлан кугу вер пуалтын.

Кӧ темдан кокла гыч йоча-орденоносец - шамычым—Барабзин Хамгоков ден Мамлякат Нахангова огеш пале? Хамгоковшо Йошкар Армийлан сай скакуным ончен куштен. Мамлякат Нахангова хлопокым кугу еҥ-шамыч дечат шуко пачаш талын поген.

Нине велэ огыт ул. Совет Ушемыштына шӱдӧ дене тыгай йоча-шамычым муаш лиеш. Нуво чыланат растеневод, юный техник-изобретатель - шамыч, ял озанлыкын опытвикше-шамыч улыт. Всесоюзный ял озанлык выставкышке шке пашаштым колтат.

Мемнан Марий республикыштат пионер-школьник-шамыч выставкылан чомам, презым, кроликым ончен куштен ямдылыза. Тыгакак ял озанлыкыште моло чапле сеҥымаш - шамычымат ямдылен кертыда.

Куркин.
СССР Главвыставком уполномоченный.



Номерым вашталтымаш

Модшо-шамыч кругыш шогалыт, тӱсышт круг покшекыла лиеш да порядке дене шотлат. Покшелне ик еҥ лиеш. Тудо иктаж-могай кок номерым чот пелешта. Кычкыралме номер-шамыч верыштым вашке гыва вашталташ тыршат, а покшелнысе еҥ нунын кокла гыч иктыжын вержым налаш тырша. Вер деч посна кодшо еҥ покшеке шогалеш.



„Я. Л.“ лудшо-шамы члак! Вес номер газет 29 октябрьыште лектеш.

МЕМНАН АДРЕС: Йошкар-Ола, Марий АССР, Совет пӧрт, 53-шо №-ан пӧлем, „Ямде лий“ редакций
Телефон: Совет пӧртын коммутаторжо, 82-шо №.

Отв. редактор— И. М. МУЗУРОВ.

Упол. Марлита № А—845. Йошкар-Ола, Маргосиздатын 1-ше типографийже.